

MUZEUL

DE ISTORIE

DIN BRAȘOV

I. ARDELEANU, M. MUȘAT

În munca vastă de formare a opiniei publice în direcțiile cerute de progresul societății noastre în pas cu progresele cercetării științifice, o contribuție de seamă o au și muzeele.

Istoria, știință cu largi și profunde rezonanțe în viața popoarelor, redată prin muzee, reprezintă în toată întinderea și complexitatea sa expresia cea mai desăvârșită a modului de existență materială și spirituală a unei comunități umane. O astfel de redare multilaterală a luptei și vieții maselor populare este ilustrată în Muzeul de istorie Brașov. În acest an, eforturile colectivului Muzeului din Brașov s-au concentrat în vederea prezentării, într-un mod corespunzător succeselor muzeografiei noastre contemporane, a istoriei Brașovului și a Țării Birsiei. Colectivul muzeului, sub îndrumarea permanentă a Comitetului județean P. C. R. Brașov, cu sprijinul Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, a colectivului de organizare a Muzeului de istorie a României, a desfășurat o largă

muncă de cercetare în vederea depistării și prezentării în muzeu a celor mai prețioase mărturii. Colective de muzeografi, istorici, economiști, arhiviști, au întreprins cercetări în arhive, biblioteci, instituții de cultură, întreprinderi locale. O muncă vastă s-a depus pentru identificarea, colectarea sau achiziționarea de la persoane particulare a unor obiecte, documente, de la vechii militanți ai partidului comunist, ai mișcării revoluționare și democratice, care au activat la Brașov, colectându-se astfel valoroase piese.

Au fost totodată întreprinse cercetări la Arhiva C. C. al P. C. R., Arhiva și fototeca Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C. C. al P.C.R., Biblioteca Academiei R. S. România, Direcția Generală a Arhivelor Statului, Muzeul de istorie Cluj, Complexul muzeal din Alba-Iulia ș. a. Larga muncă științifică, discuțiile, schimburile de păreri cu specialiștii din unitățile cercetate au permis elaborarea unei tematici cuprinzătoare. Tematica Muzeului de istorie Brașov prezintă în contextul istoriei României, cu ajutorul unor numeroase mărturii arheologice, documente originale, copii figurale, valoroase produse ale meșterilor brașoveni, lucrări de artă, fotografii, portrete, machete, diferite alte obiecte muzeistice, cele mai semnificative evenimente ale legăturilor economice, politice și culturale ale Brașovului cu Moldova și Țara Românească. Plenar sînt redată principalele momente ale istoriei moderne și contemporane. În dezvoltarea tematicii s-a avut în vedere îmbinarea în expunere a criteriului cronologic cu cel tematic. Astfel sînt marcate evenimentele care atestă anumite aspecte economice, politice, sociale, culturale, specifice Brașovului.

Atît tematica, cît și planurile grafice care au fost elaborate de un colectiv de proiectanți de la I. S. „Decorativa” au fost amplu discutate, adoptîndu-se cele mai bune soluții. Ca urmare a dezbaterilor cu toți specialiștii s-a ajuns la concluzia ca în 14 săli, muzeul să fie organizat în patru secțiuni.

Avîndu-se în vedere clădirea Muzeului, monument de arhitectură, s-a impus ca o condiție realizarea unui sistem de expunere adecvat, fără să afecteze construcția și care să permită o desfășurare logică a tematicii.

Inaugurat în zilele jubileului sfertului de veac de la eliberarea patriei, în clădirea vechiului sfat, valoros monument al arhitecturii secolului al XV-lea, martor a multor evenimente de seamă din trecutul istoric al Brașovului, care a adăpostit în 1600 dieta convocată de Mihai Viteazul și a trăit evenimentele anului revoluționar 1848, muzeul se înscrie ca o unitate de seamă în rețeaua instituțiilor cultural-științifice ale țării.

În prima secțiune, prin limbajul mărturiilor arheologice sînt oglindite începuturile societății omenești pe teritoriul Țării Birsiei. Sînt prezentate urme ale culturii materiale din paleoliticul mijlociu, identificate în peșterile de la Rîșnov,

Peștera Mare și Valea Coacăzei. Bogat este reprezentată epoca neolitică prin „ceramica liniară” și cultura Boian, descoperită la Brașov, Hărman, Feldioara, Hălchiu. Urmele materiale din epoca bronzului și prima epocă a fierului ilustrează faptul că Țara Birsei a fost o zonă de împăstrundere a triburilor de pe întreg spațiul carpato-dunăbian. Aici sînt piese (în special vase întregi) ale culturilor cunoscute sub denumirile: Gîlna III – Schnekenberg, Monteoru, Tei, Witenberg și Noua. Epoca fierului – începuturile statului sclavagist dac – este oglindită prin unelte, arme, ceramică, obiecte de cult, de podoabă, provenite din așezările dacice de la Telu, Pietrele lui Solomon, Valea Răcădăului, Feldioara etc. Semnificative sînt piesele care ilustrează persistența populației geto-dace după războaiele din anii 101 – 102 și 105 – 106, interdependența dintre culturile spațiului carpato-dunăean. Din exponatele prezentate rezultă că pătrunderea romanilor în sud-estul Transilvaniei a fost marcată de construirea unui castru pe linia Oituz-Rîul Negru-Valea Oltului Transilvan, menit să apere frontiera de nord a provinciei Moesia Inferior, în care era inclusă și Țara Birsei. Pe o hartă este marcat și castrul de la Rîșnov, construit în timpul împăratului Septimius Severus (193 – 211), care a funcționat pînă la retragerea romanilor din Dacia.

Perioada de trecere la feudalism cuprinsă între anul 271 și a doua jumătate a secolului al X-lea, care coincide cu epoca de formare a poporului român și a limbii române este identificată prin unelte și frumoase vase de lut, descoperite la Cîncșor, Toarcia, Hărman, Bratei, Sînpetru, Rodbav, Drăușeni etc.

A doua secțiune a Muzeului, în patru săli, ilustrează prin mărturii elocvente istoria Brașovului și a Țării Birsei din secolul al XI-lea pînă la începutul secolului al XIX-lea. În prima sală întîlnim documente care consemnează la începutul secolului al XIII-lea existența Brașovului și planurile cetăților de la Rîșnov, Hărman. Se află aici o copie figurativă a diplomei emisă în anul 1218 de Andrei al II-lea, regele Ungariei, în care este menționată pentru prima oară Țara Birsei. Tot aici întîlnim documentul emis în anul 1336 de Capitulul din Sibiu, în care Brașovul este menționat sub numele de Corona. În contextul primelor dovezi ale constituirii și existenței statelor feudale românești sînt cuprinse și documente de o deosebită însemnătate privitoare la trecutul Brașovului. Atrag atenția primul acord comercial încheiat între Țara Românească și Brașov la 1368, în timpul domniei lui Vladislav Vlaicu, și actul prin care în anul 1369 Brașovul a primit dreptul de depozit și etapă. O sală, prin variate exponate înfățișează dezvoltarea economico-culturală a Brașovului și Țării Birsei în timpul luptei pentru unirea țărilor române sub Mihai Viteazul. Într-un grafic este ilustrat modul în care a evoluat negoiul Brașovului cu Țara Românească și Moldova, în secolul al XVI-lea. Astfel

se precizează că în 1503 Brașovul a făcut schimburi comerciale cu 270 negustori din 43 de localități din Țara Românească și 100 de negustori din 13 localități din Moldova. În 1550 numărul participanților s-a ridicat la 787 din Țara Românească și 125 din Moldova. Vizitatorul întîlnește în această sală, în copii figurale, realizate într-o excelentă formă grafică, scrișoarea din 1521 a lui Neacșu din Cîmpulung către judele Brașovului, „Manualul de jurisprudență” de I. Honterus, tipărit la Brașov în 1539, „Octoiul mic” tipărit de Coresi la Brașov în 1557 precum și „Tratatul contra ciumei” scris de brașoveanul Sebastian Pauschner și „Gramatica grecească” de Wagner, tipărită la Brașov în 1569. Deosebit de valoroase sînt piesele legate de dezvoltarea meșteșugurilor în Brașov.

Înfăptuirea unirii politice a țărilor române sub Mihai Viteazul în 1600 este ilustrată prin gravuri, documente emise din cancelaria domnitorului precum și arme datînd din acea perioadă. Atrag atenția registrul cu cheltuieli al Rîșnovului, pentru tabăra lui Mihai Viteazul de la Prejmer, actele prin care domnul întărea brașovenilor dreptul de a percepe vigesima și dreptul de stăpînire asupra muntelui Baiu.

Următoarea sală, dominată de valoroase piese realizate în secolele XVII – XVIII de meșterii brașoveni, marchează o nouă etapă a istoriei acestor meleaguri. Într-un text se arată: „Legăturile economice formate de-a lungul timpurilor constituiau și în veacurile XVII-XVIII pentru cele trei țări române o necesitate vitală, fiind totodată o bază solidă pentru relațiile politice dintre ele. Brașovul a fost în acest sens un adevărat punct nodal”. Documente, produse ale breslelor (obiecte de uz casnic sau podoabe, ceramică), păstrare din acele veacuri atestă dezvoltarea legăturilor economice, culturale cu Brașovul în timpul lui Matei Basarab, Vasile Lupu, Constantin Brîncoveanu. Ultima sală din cea de-a doua secțiune ilustrează principalele aspecte ale procesului de destrămare a feudalismului în perioada de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea. Apariția manufacturilor și puternicele legături statornicite cu meșteri și negustori din București, Iași, Galați, Timișoara sînt redată prin documente și obiecte din această perioadă. În contextul mișcărilor sociale din Transilvania de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, al mișcării revoluționare de la 1821 din Țara Românească este înfățișată lupta politică a românilor din Transilvania, activitatea Școlii Ardelene și a reprezentanților săi. Lucrări originale, gazete, gravuri, ilustrează situația economică, socială, culturală a Brașovului în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Pe un spațiu însemnat sînt prezentate exponate privind dezvoltarea învățămîntului, a presei. La 12 martie 1838 a apărut la Brașov sub conducerea lui G. Barișiu „Gazeta Transilvaniei”, ziar politic românesc, care a contribuit activ la

popularizarea gândirii politice și sociale înaintate a epocii.

Secțiunea a treia a Muzeului înfățișează dezvoltarea economică, politică, socială și culturală a Brașovului în perioada 1848–1918. O sală spațioasă redă prin obiecte, documente, fotografii, drapele, valoroase lucrări de artă, dezvoltarea economică a Brașovului și Țării Birsei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Tabele, grafice, consemnează întreprinderile care au luat ființă la Brașov în secolul al XIX-lea, numărul muncitorilor și forța motrice; situația demografică a populației din Transilvania și Brașov pe naționalități; statistica vamală a Brașovului. Articole din presa vremii, fotografii de epocă atestă începutul dezvoltării capitaliste a Brașovului la mijlocul secolului al XIX-lea. Un panou monumental redă în toată amploarea pregătirea ideologică, desfășurarea și urmările revoluției române de la 1848. În acest cadru este ilustrată activitatea Societății economicoculturale din Brașov – Casia, înființată în 1835. Alte documente atestă activitatea Casinei Române din Brașov în secolul al XIX-lea, ea fiind un centru de întâlnire a românilor în lupta pentru afirmarea socială și națională.

Din exponatele prezentate în această sală rezultă că Brașovul a fost un însemnat centru al revoluției de la 1848. Aici s-au întâlnit, au fost găzduiți, s-au redactat documente de către revoluționarii români din Moldova, Țara Românească și Transilvania. Alte facsimile atestă lupta comună a românilor, maghiarilor, germanilor în timpul revoluției de la 1848. Este caracteristic în acest sens un facsimil din scrisoarea lui Avram Iancu către Simonfy în care arăta: „Maghiarilor de existență și viitor nu poate vorbi fără român și nici românul fără maghiar”. Sint expuse lucrări, articole din presă, ale lui Ludvig Stefan Roth, militant de seamă în timpul revoluției de la 1848 în Transilvania. Împreună cu alte materiale este prezentat un citat caracteristic din scrierile lui L. St. Roth, care subliniază necesitatea acordării drepturilor naționale românilor din Transilvania, astfel: „Acest sentiment puternic de a trăi și a muri pentru naționalitatea lor l-au exteriorizat și l-au consfințit cu numele de român și unde este puterea care să le poată lua această naționalitate, unde se află dreptul care ar putea să le-o conteste?” Un alt militant de seamă din rândurile sașilor care s-au ridicat la luptă în timpul revoluției de la 1848 spunea: „Vrem să cultivăm tradițiile progresiste în ciuda birocrățiilor înrăiți... să facem tândări odioase barieră dintre diferite națiuni și limbi”.

Un alt eveniment de seamă al istoriei poporului nostru, Unirea Țării Românești cu Moldova în 1859 și profunde sale rezonanțe la Brașov constituie o altă temă a acestei săli bogat ilustrată prin documente și obiecte. Un loc principal îl ocupă în această sală oglindirea procesului apariției și dezvoltării în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a mișcării muncitorești, contribuția

muncitorimii brașovene la lupta revoluționară și democratică a proletariatului din țara noastră.

Sala următoare din secțiunea a doua a Muzeului redă lupta românilor din Transilvania împotriva dualismului, ecoul și sprijinul acordat de populația din Brașov războiului de independență al României din 1877–1878, dezvoltarea mișcării muncitorești și crearea la Brașov a secției Partidului Social-Democrat.

A treia sală înfățișează mișcarea memorandistă din Transilvania în anii 1892–1894, dezvoltarea învățământului, culturii și artei în Brașov, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea precum și puternicele frământări și lupte sociale și de eliberare națională din aceeași perioadă.

Prin mărturii deosebite este oglindit procesul destrămării în condițiile primului război mondial și a victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a imperiului habsburgic. În acest cadru, este înfățișat momentul desăvârșirii unității statului român, marcat prin Marea Adunare de la Alba-Iulia de la 1 decembrie 1918. Presa din Brașov apărută în perioada pregătirii Adunării Naționale, credinționalele date delegaților din Brașov și Țara Birsei pentru Alba-Iulia sînt documente ce transmit vizitorului emoții deosebite.

Realizarea statului național unitar român – se arată într-un text – a deschis calea spre dezvoltarea națiunii, a creat cadrul propice pentru o mai accentuată evoluție a economiei, științei și culturii, pentru intensificarea mișcării revoluționare a clasei muncitoare, a activității tuturor forțelor progresiste ale societății. Burghesia și moșierimea au folosit însă unirea pentru consolidarea pozițiilor lor de clasă, pentru intensificarea exploatarea celor ce muncesc.

Secțiunea a patra a muzeului înfățișează în trei săli următoarele perioade: prima 1918–1933; a doua 1934–6 martie 1945; a treia 1945–1969. În prima sală sînt redată aspecte ale dezvoltării economice, politice, sociale și culturale a Brașovului. După 1918, rezultă din exponate că județul Brașov a cunoscut o nouă organizare administrativ-teritorială, o dezvoltare mai accentuată a vieții economice, sociale și culturale, devenind un important centru al mișcării revoluționare și democratice. Un spațiu larg este afectat prezentării luptei clasei muncitoare. Astfel sînt oglindite grevele din anii 1918–1920 și îndeosebi desfășurarea la Brașov a grevei generale din octombrie 1920. Pe un panou central este înfățișat Congresul Partidului Socialist din 8 mai 1921, la care s-a hotărât crearea Partidului Comunist Român. În același loc sînt inserate documente privind activitatea muncitorilor din Brașov pentru crearea partidului de tip nou precum și a delegaților trimiși la Congresul din București. În continuare sînt redată aspecte ale activității organizațiilor de partid, de tineret și a sindicatelor unitare din Brașov.

Sugestiv sînt oglindite luptele muncitorilor din Braşov în anii crizei economice din 1929—1933 şi îndeosebi acţiunile desfăşurate în ianuarie-februarie 1933.

A treia sală redă aspectele principale ale luptei clasei muncitoare, ţărănimii şi intelectualelor sub conducerea Partidului Comunist, împotriva fascismului şi a pregătirilor de război. În continuare sînt redat aspecte ale mişcării de rezistenţă din întreprinderile din Braşov în anii dictaturii militare-fasciste, rolul unor militanţi de frunte din diferite întreprinderi braşovene în această perioadă. Exponatele prezentate reliefează în acelaşi timp meritul nepieritor al Partidului Comunist Român în pregătirea şi înfăptuirea insurecţiei armate din august 1944, eroismul muncitorimii braşovene în luptele purtate pentru zdrobirea rezistenţei hitleriste. Ultimele panouri ale sălii ilustrează lupta aprigă a muncitorilor din întreaga ţară pentru instaurarea guvernului de largă concentrare democratică la 6 martie 1945.

Ultima sală înfăţişează efortul economic, militar al ţării noastre în războiul antihitlerist, lupta armatei române cot la cot cu armata sovietică pentru eliberarea teritoriului de nord-vest al Transilvaniei, luptele desfăşurate pe teritoriul Ungariei şi Cehoslovaciei pînă la zdrobirea Germaniei hitleriste. Alte panouri redau evenimentele principale din anii 1945—1947, munca eroică pentru refacerea ţării, lupta pentru desăvîrşirea sarcinilor revoluţiei burgheze-democratice.

În mod sintetic şi expresiv sînt redat marile realizări ale judeţului Braşov în economie, ştiinţă, învăţămînt, cultură şi artă, în celelalte domenii ale vieţii sociale, obţinute de oamenii muncii români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi în anii construcţiei socialiste. Prin mijloace plastice şi arhitectonice expresive graficele, fotografiile, documentele evidenţiază avîntul în muncă al locuitorilor Braşovului şi Țării Birsei în îndeplinirea sarcinilor ce le revin din planul cincinal pînă în 1970. Un panou special redă desfășurarea lucrărilor Congresului al X-lea al Partidului Comunist Român, eveniment istoric în viața partidului și poporului nostru, care a stabilit ca obiectiv fundamental pentru perioada ce urmează făurirea în România a societății socialiste multilateral dezvoltate. Muzeul de istorie Braşov, important obiectiv de cultură şi educare patriotică, îşi aduce prin tezaurul său de mărturii contribuţia la adîncirea cunoaşterii trecutului de muncă şi luptă al tuturor oamenilor muncii de pe aceste meleaguri, este un început bun care contribuie la dezvoltarea muzeografiei în ţara noastră.

Casa

memorială

„CEZAR PETRESCU”

ADINA ARSENESCU

În partea de miazănoapte a oraşului Buşteni, mai la adăpost de forfota şoselei, dar totuşi foarte aproape de aceasta, se ridică la poalele munţilor o casă în stil rustic, cu balcon şi verandă, înconjurată de o grădină plină cu flori şi verdeaţă. Aici a locuit şi creat Cezar Petrescu aproape un sfert de veac. Aici, în camera sa de lucru, pe veranda de unde privirile îi se pierd spre munţi, au prins viaţă multe din romanele, nuvelele şi povestirile sale, cărţi pentru copii, scenarii de filme, lucrări de dramaturgie, nenumărate articole, eseuri etc.

Din anii tinereţii, retras în diferite colţuri îndepărtate, la mănăstirea Agapia, la Lacul Roşu, la Averceşti, din judeţul Roman, sau cine mai ştie prin ce meleaguri, căutîndu-şi liniştea necesară pentru a-şi duce „caznela scrisului”, Cezar Petrescu mărturisea că nu poate scrie în tihnă decît departe de vîietul oraşului.

Dorinţa arzătoare pe care o nutrea de mult — să-şi cumpere o casuţă, undeva la munte — şi-o împlineşte la vîrsta de 45 de ani, în 1937, cînd achiziţionează imobilul din umbra Caraimanului, cu rodul muncii de cîţiva ani la trilogia „Romanul lui Eminescu”, publicată în anii 1935—36.

Casa de la Buşteni, deschisă cu doi ani în urmă publicului, relevă un aspect memorial şi unul documentar. Aspectul documentar îl oferă vizitatorului cele două săli ale expoziţiei. Prima, situată la etajul I, provenită din două încăperi